

KÖZPONTI
STATISZTIKAI
HIVATAL

JÁSZ-NAGYKUN- SZOLNOK MEGYE SZÁMOKBAN

2013

Tartalom

Főbb jellemzők	2
1. Népeség, népmozgalom	4
2. Munkaerőpiac	6
3. Egészségügy, baleset	8
4. Szociális ellátás	10
5. Oktatás, kultúra	12
6. GDP, kutatás-fejlesztés	14
7. Gazdasági szervezetek, beruházás	16
8. Mezőgazdaság	18
9. Ipar, építőipar	20
10. Lakás	22
11. Turizmus, kereskedelem, vendéglátás	24
12. Környezet, infrastruktúra	26
Jász-Nagykun-Szolnok megyei portré	28
Adottságok	28
Társadalom	30
Gazdaság	32
Kiemelt értékeink	34
A Tisza és a Tisza-tó	34

Jelmagyarázat

- A megfigyelt statisztikai jelenség nem fordult elő.
- 0 A mutató értéke olyan kicsi, hogy kerekítve zérust ad.
- .. Az adat nem ismeretes.
- + Előzetes adat.
- ... Nem közölhető adat.

Megjegyzések

A 2013. évi adatok általában előzetesek.

A kiadványban felhasznált adatok csoportosítása mindig az adott év január 1-jei állapotának megfelelő területi beosztás szerint történt.

A részadatok összegei a kerekítések miatt eltérhetnek az összesen adatoktól.

A százalék- és viszonyszámok kiszámítása kerekítés nélküli adatok alapján történt.

A módszertani információk és a fogalmak magyarázata megtalálható a Központi Statisztikai Hivatal honlapján.

Jász-Nagykun-Szolnok megye

BP	Budapest	Megyeszékhely	Szolnok
BÁ	Bács-Kiskun	Terület, km ²	5 582
BA	Baranya	Települések száma ^{a)}	78
		Ebből: város ^{a)}	22
BÉ	Békés	Népesség, ezer fő ^{a)}	383
		Városi népesség aránya, % ^{a)}	73,3
BO	Borsod-Abaúj-Zemplén	Népsűrűség, fő/km ²	69
CS	Csongrád	Foglalkoztatási arány, % ^{b)}	49,0
		Munkanélküliségi ráta, % ^{b)}	11,3
FE	Fejér	Alkalmazásban állók havi nettó átlagkeresete, forint ^{b)}	117 769
GY	Győr-Moson-Sopron	Öregségi átlagnyugdíj, forint ^{a)}	107 348
HA	Hajdú-Bihar	Tízezer lakosra jutó működő kórházi ágy ^{b)}	62
HE	Heves	Középiskolai tanulók száma a nappali oktatásban, fő ^{b)}	14 045
JÁ	Jász-Nagykun-Szolnok	Felsőfokú alap- és mesterképzésben részt vevők száma, fő ^{b) c)}	9 149
KO	Komárom-Esztergom	Egy főre jutó GDP, ezer forint ^{d)}	1 807
		A kutatás-fejlesztés ráfordításai a GDP százalékában ^{d)}	0,58
NÓ	Nógrád	Ezer lakosra jutó regisztrált vállalkozások száma ^{e)}	135
PE	Pest	Egy főre jutó beruházás, ezer forint ^{d)}	435
		Termőterület, ezer hektár ^{f)}	417
SO	Somogy	Egy főre jutó ipari termelés, ezer forint ^{b)}	2 984
SZ	Szabolcs-Szatmár-Bereg	Tízezer lakosra jutó épített lakás ^{b)}	5
TO	Tolna	Kereskedelmi szálláshelyen eltöltött vendégéjszaka, ezer ^{b)}	466
VA	Vas	Ezer lakosra jutó személygépkocsi ^{e)}	252
VE	Veszprém	Ezer lakosra jutó internet-előfizetés ^{b)}	198
		Autópályák, autóutak, km ^{b)}	–
ZA	Zala	Működtetett vasútvonalak, km ^{d)}	477

a) 2014. január 1-jei adat.

b) 2013. évi adat.

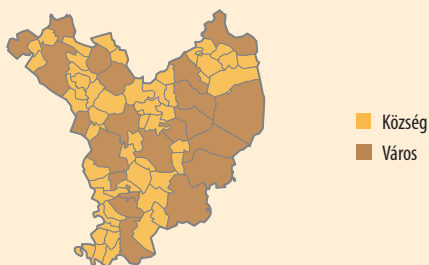
c) A megyében állandó lakóhellyel rendelkezők adata.

d) 2012. évi adat.

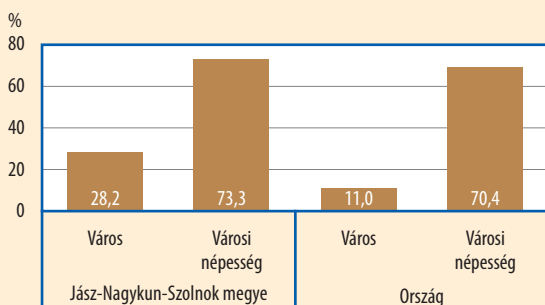
e) 2013. december 31-ei adat.

f) 2013. május 31-ei adat.

1. ábra A megye települései, 2014. január 1.

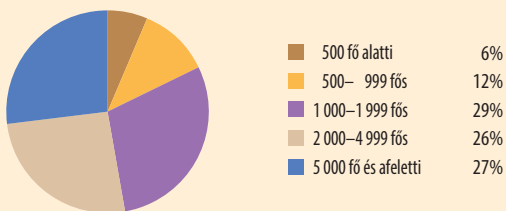

2. ábra A városok és a városi népesség aránya, 2014. január 1.

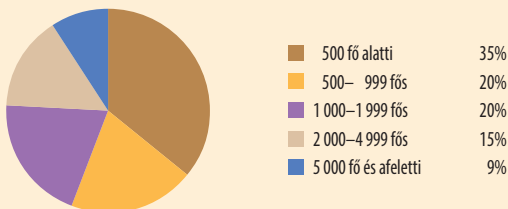

3. ábra A települések megoszlása népességnagyság-kategóriák szerint, 2013. január 1.

Jász-Nagykun-Szolnok megye

Ország

Főbb jellemzők

1. Népeség, népmozgalom

1.1. tábla A lakónépeség* alakulása és a főbb népmozgalmi események

Megnevezés	2011	2012	2013
Lakónépeség, január 1., ezer fő			
Férfi	186	187	186
Nő	201	203	201
Összesen	387	390	387
Ebből:			
megyeszékhelyen	75	74	73
többi városban	200	202	200
községekben	113	114	113
A lakónépeség korösszetétele, január 1., %			
14 évesek és fiatalabbak	15	15	15
15–64 évesek	67	68	68
65 évesek és idősebbek	18	18	18
Főbb népmozgalmi adatok			
Élveszületés, fő	3 230	3 459	3 465
Halálozás, fő	5 432	5 483	5 378
Házasságkötés, eset	1 155	1 128	1 211
Belföldi vándorlási különbözet, fő	-1 465	-1 520	-1 168

1.2. tábla A születéskor várható átlagos élettartam

(év)			
Nem	1990	2001	2012
Férfi	65,60	67,43	70,55
Nő	73,24	76,25	77,62

1.3. tábla Átlagéletkor

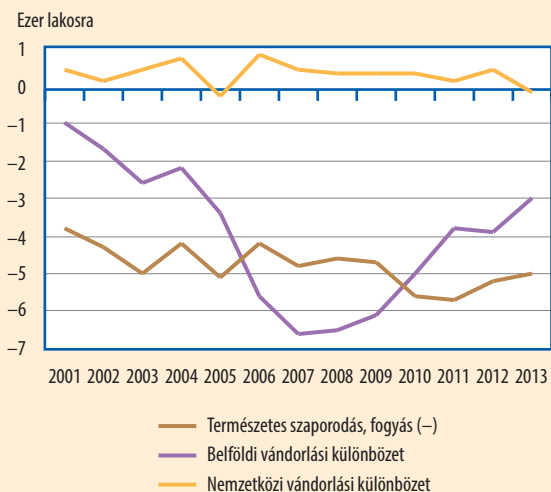
(év)			
Nem	1990	2001	2013
Férfi	35,7	37,2	39,8
Nő	38,7	40,9	44,0

* A 2011. január 1-jei lakónépeség a 2001. évi népszámlálás alapján, a 2012. és 2013. január 1-jei lakónépeség a 2011. évi népszámlálás alapján továbbvezetett adat.

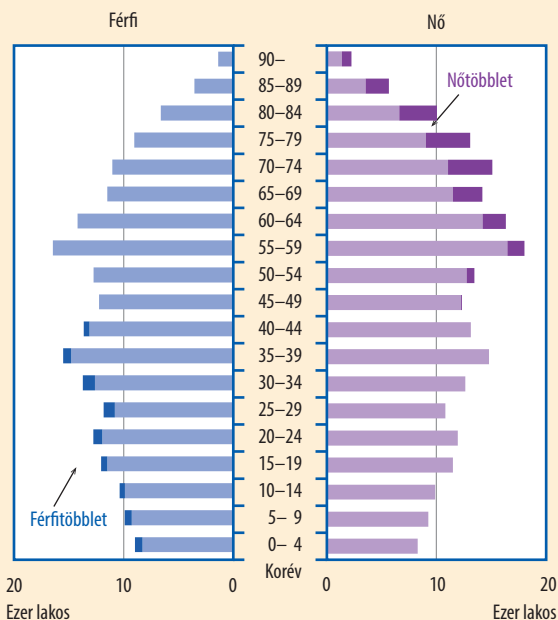
1. Ezer lakosra jutó természetes fogyás, 2013

(‰)

1.1. ábra A népességszámot alakító népmozgalmi események arányszámai

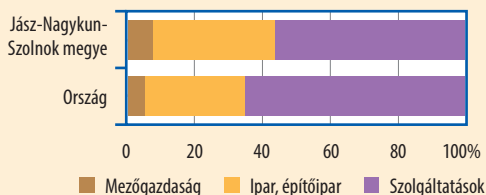
1.2. ábra A népesség száma nem és életkor szerint, 2013. január 1.

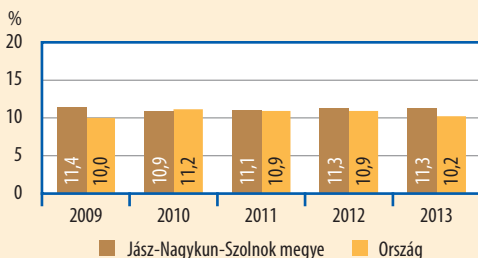
2.1. tábla A 15–74 éves népesség gazdasági aktivitása*

Megnevezés	2011	2012	2013
Foglalkoztatott, ezer fő	139,3	141,4	141,2
Ebből:			
középfokú végzettségű	92,2	94,6	94,0
diplomás	29,3	27,7	29,4
férfi	77,5	77,4	79,8
Munkanélküli, ezer fő	17,3	18,0	18,0
Ebből:			
legalább egy éve munkát keres	7,5	6,6	7,8
férfi	8,8	9,4	8,9
Gazdaságilag nem aktív, ezer fő	136,7	130,8	128,9
Ebből:			
szeretne dolgozni	19,3	18,2	15,6
nappali tagozatos tanuló	28,4	26,7	26,2
Aktivitási arány, %	53,4	54,9	55,3
Foglalkoztatási arány, %	47,5	48,7	49,0
Munkanélküliségi ráta, %	11,1	11,3	11,3

2.1. ábra A foglalkoztatottak megoszlása összevont nemzetgazdasági ágak szerint, 2013*

2.2. ábra A 15–74 éves népesség munkanélküliségi rátája*

* A KSH munkaerő-felmérése alapján.

2. A 15–74 éves népesség foglalkoztatási aránya, 2013

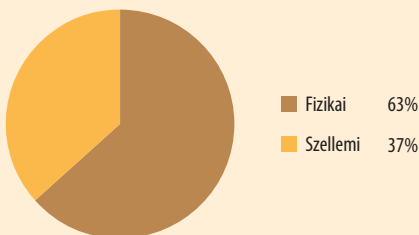
(%)

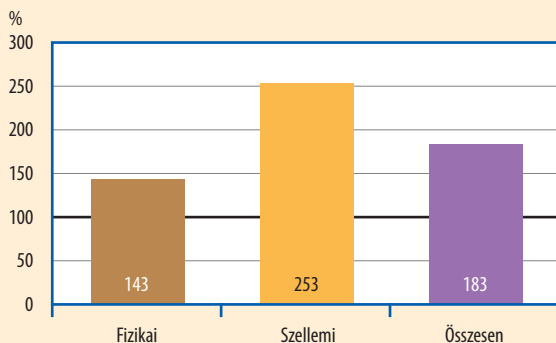
2.2. tábla Havi bruttó átlagkereset állománycsoportok szerint*

Állománycsoport	2011	2012	2013
Forint/hó			
Fizikai foglalkozású	127 123	136 496	140 327
Szellemi foglalkozású	216 852	236 458	248 114
Összesen	162 769	174 155	179 799
Előző év=100,0			
Fizikai foglalkozású	108,5	107,4	102,8
Szellemi foglalkozású	103,8	109,0	104,9
Összesen	106,8	107,0	103,2

2.3. ábra A teljes munkaidőben alkalmazásban állók számának megoszlása állománycsoportonként, 2013*

2.4. ábra A teljes munkaidőben alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete a minimálbér százalékában állománycsoportonként, 2013*

* Az évközi intézményi munkaügy-statisztikai adatgyűjtési rendszer alapján.

3.1. tábla Háziiorvosi, házi gyermekorvosi ellátottság

Megnevezés	2000	2011	2012
Háziiorvos és házi gyermekorvos összesen	260	240	243
Egy háziiorvosra és házi gyermekorvosra jutó lakos, fő	1 617	1 596	1 591
Egy háziiorvosra jutó betegforgalom	11 792	13 845	13 341
Egy házi gyermekorvosra jutó betegforgalom ^{a)}	7 560	8 336	7 718

^{a)} Tanácsadás nélkül.

3.2. tábla Fekvőbeteg-ellátás

Megnevezés	2000	2012	2013
Működő kórházi ágyak száma	2 930	2 379	2 389
Működő kórházi ágyak tízezer lakosra jutó száma	72	62	62
Elbocsátott betegek száma, ezer	94	76	78
Ápolás átlagos tartama, nap	8	8	8
Ágykihasználás, %	68	65	70
Egynapos kórházi ellátás, ezer eset	..	7	7

3.3. tábla A járóbeteg-szakellátás leglátogatottabb rendeléseinek főbb adatai, 2012* (ezer)

Megnevezés	Megjelenési eset	Beavatkozás	Teljesített szakorvosi munkaóra
Belgyógyászat	145	313	46
Sebészet	66	149	15
Képalkotó diagnosztika	178	363	33
Laboratóriumi diagnosztika	423	5 062	13
Fizioterápia	199	1 131	1
Reumatológia	156	595	26
Tüdőgyógyászat	159	299	19
Fül-, orr-, gégegyógyászat	66	193	15
Szemészet	51	233	16

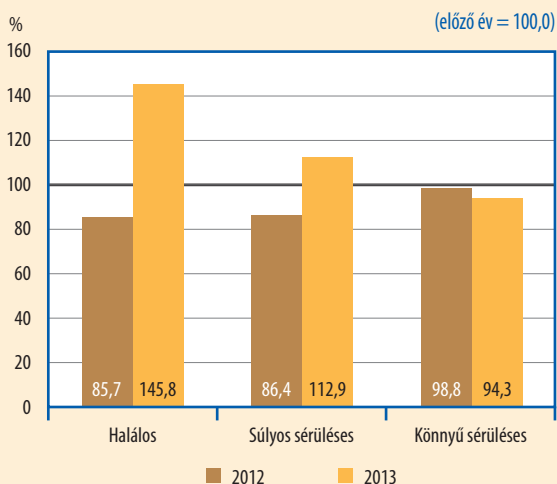
* A MÁV adataival együtt. Az adatok csak a magyar biztosítás alapján végzett ellátásokat tartalmazzák.

3. A balesetet szenvedett személyek számának változása 2012 és 2013 között (%)

3.4. tábla Személy sérüléses közúti közlekedési balesetek és a balesetet szenvedett személyek

Megnevezés	2000	2012	2013
Balesetek			
Halálos	48	24	35
Súlyos sérüléses	240	178	201
Könnyű sérüléses	276	419	395
Összesen	564	621	631
Balesetet szenvedett személyek			
Meghalt	59	31	42
Súlyosan megsérült	280	199	245
Könnyen megsérült	446	576	536
Összesen	785	806	823

3.1. ábra A közlekedési balesetek számának alakulása

3.5. tábla Munkabalesetek

Megnevezés	2000	2012	2013
Összesen	1 164	803	714
Ebből:			
halálos	5	1	2
csontvelős	19	17	11
súlyos	12	5	4

4.1. tábla A nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők, január

Megnevezés	2012	2013	2014
Ellátottak száma, fő			
Összesen	121 612	118 765	115 211
Ebből:			
öregségi nyugdíj	75 741	77 124	78 511
megváltozott munkaképességűeknek járó ellátás	23 668	21 952	20 310
Havi teljes ellátás átlagos összege, forint/fő			
Összesen	84 181	91 163	94 061
Ebből:			
öregségi nyugdíj	96 682	104 378	107 348
megváltozott munkaképességűeknek járó ellátás	58 192	62 546	63 516

4.2. tábla Bölcsődei ellátás, december 31.

Megnevezés	2011	2012	2013
Működő bölcsőde	34	33	34
Működő férőhely	1 382	1 340	1 362
Kisgyermeknevelő	241	237	228

4.3. tábla Alap- és nappali ellátásban részesülők

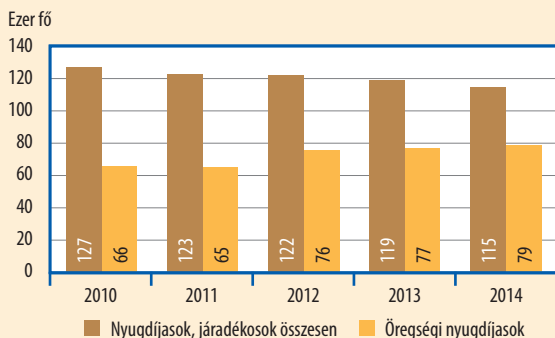
Megnevezés	2011	2012	2013
Idősek nappali ellátása	1 445	1 334	1 370
Szociális étkeztetés	6 948	6 787	6 802
Házi segítségnyújtás	3 293	4 675	4 562

4.4. tábla Gyermekvédelmi szakellátásban részesülők

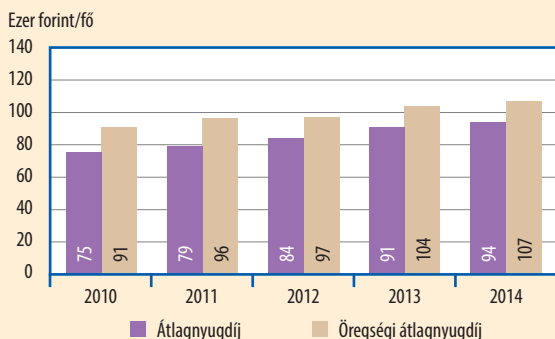
Megnevezés	2011	2012	2013
Gyermekotthonban nevelt kiskorú	273	257	236
Nevelőszülőnél nevelt kiskorú	481	513	568
Ápolást, gondozást nyújtó intézményben nevelt kiskorú	23	22	22
18 éves és idősebb gondozott	107	104	114
Összesen	884	896	940

4. Öregségi nyugdíjasok a népesség százalékában, 2014. január

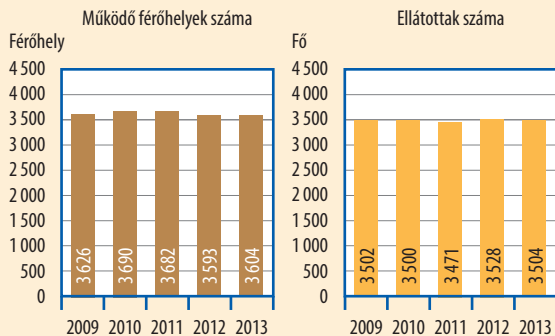
4.1. ábra A nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma, január*

4.2. ábra Átlagnyugdíjak, január*

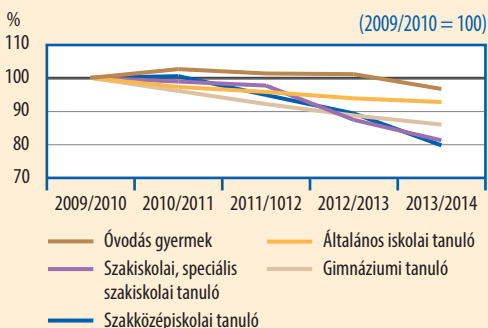
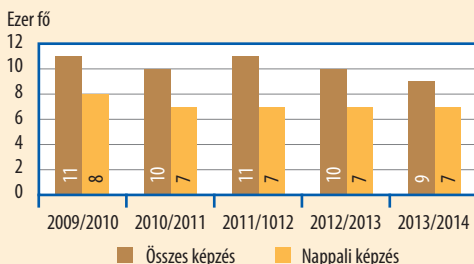
4.3. ábra A tartós és az átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények főbb adatai

* A nyugdíjrendszer 2012. évi átalakítása miatt a 2012 előtti és utáni időszak adatainak összehasonlíthatósága erősen korlátozott.

5.1. tábla A köznevelési intézmények főbb adatai a nappali oktatásban, 2013/2014

Intézmény	Feladat- ellátási hely	Gyermek, tanuló	Egy gyermek- csoportra/ osztályra	Egy pedagógus- ra
			jutó gyermek, tanuló	
Óvoda	176	12 785	23	11
Általános iskola	156	30 781	21	11
Szakiskola, speciális szakiskola	40	5 827	22	11
Gimnázium	34	6 312	28	10
Szakközépiskola	37	7 733	24	12

**5.1. ábra Óvodai nevelésben, iskolai oktatásban
részesülők a nappali oktatásban**

**5.2. ábra A felsőfokú alap- és mesterképzésben részt
vevő hallgatók száma***

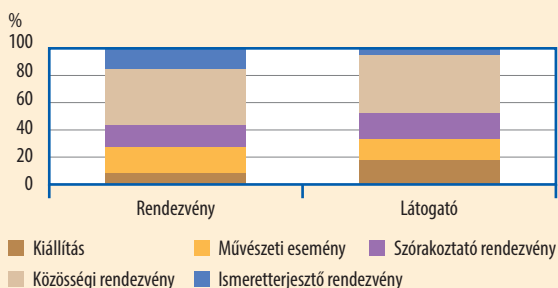
* A megyében állandó lakóhellyel rendelkezők. A főiskolai szintű, az egyetemi szintű és az osztatlan képzésben részt vevőkkel együtt.

5. Az ezer lakosra jutó általános iskolai tanulók száma a nappali oktatásban, 2013/2014

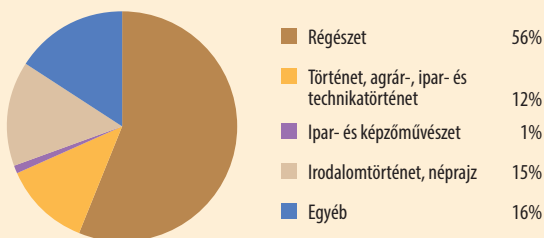
5.2. tábla A kulturális intézmények főbb adatai

Megnevezés	2011	2012	2013
Közművelődési intézmények			
Száma	110	95	107
Rendezvények száma	5 039	3 931	5 841
Látogatók száma, ezer	869	694	826
Muzeális intézmények			
Száma	20	21	21
Kiállítások száma	125	122	133
Látogatók száma, ezer	123	127	138
Települési könyvtárak			
Szolgáltatóhelyek száma	131	98	74
Beiratkozott olvasók száma, ezer	67	66	62
Könyvtári egységek száma, ezer	2 429	2 385	2 322
Kölcsönzött könyvtári egységek száma, ezer	1 326	1 250	1 116

5.3. ábra Közművelődési intézmények rendezvényeinek és látogatóinak megoszlása, 2013

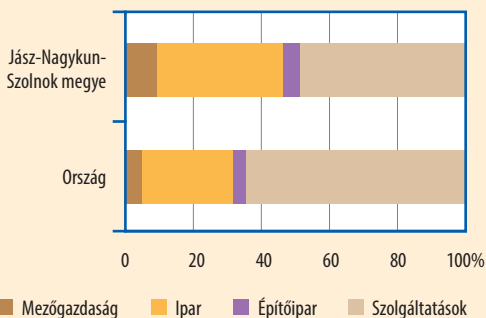
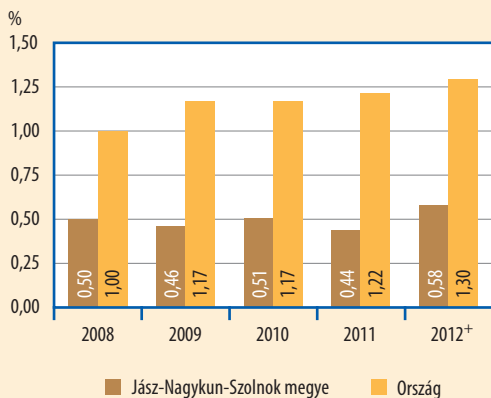

5.4. ábra A múzeumok leltározott tárgyi állományának megoszlása gyűjtemények szerint, 2013

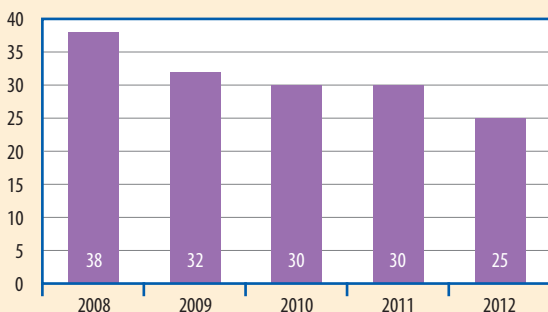
6.1. tábla A bruttó hazai termék alakulása

Megnevezés	2000	2005	2011	2012 ⁺
GDP piaci beszerzési áron, milliárd forint	362	556	685	702
Egy főre jutó GDP				
Ezer forint	861	1 359	1 780	1 807
Az országos átlag százalékában	67	62	64	64

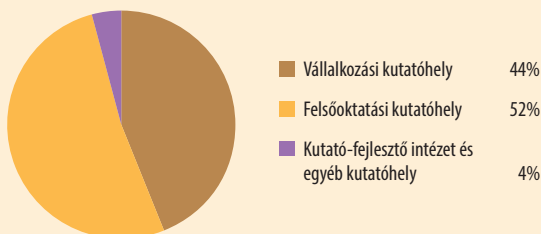
6.1. ábra A bruttó hozzáadott érték megoszlása
főbb nemzetgazdasági ágak szerint, 2012⁺6.2. ábra A kutatás-fejlesztés ráfordításai
a GDP százalékában6. Egy főre jutó GDP vásárlóerő-paritáson az EU-27 átlagának százalékában, 2012⁺

6.3. ábra A kutató-fejlesztő helyek száma

6.4. ábra A kutató-fejlesztő helyek számának megoszlása szektorok szerint, 2012

6.2. tábla A kutató-fejlesztő helyeken dolgozók létszáma

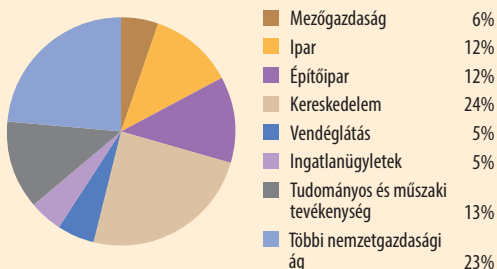
Megnevezés	2010	2011	2012
Tényleges létszám	468	529	514
Ebből: kutató-fejlesztő	290	336	281
segédszemélyzet	64	150	155
Az MTA tagja és a tudomány doktora vagy kandidátusa, PhD-, DLA-fokozattal rendelkező	52	83	65
Számított létszám ^{a)}	282	361	389
Ebből: kutató-fejlesztő	168	205	178
segédszemélyzet	53	130	150

^{a)} A kutatásra, kísérleti fejlesztésre fordított munkaidő arányában teljes munkaidejű dolgozókra átszámított adatok.

7.1. tábla A regisztrált gazdasági szervezetek száma, december 31.

Megnevezés	2011	2012	2013
Társas vállalkozás	11 427	11 486	11 352
Ebből:			
korlátolt felelősségű társaság	7 079	7 396	7 515
részvénytársaság	84	92	94
betéti társaság	3 877	3 612	3 295
Önálló vállalkozó	39 084	39 524	40 348
Ebből:			
főfoglalkozású	11 882	12 035	12 294
mellékfoglalkozású	15 864	16 355	17 043
Vállalkozás összesen	50 511	51 010	51 700
Nonprofit szervezet	3 105	3 172	3 233
Költségvetési és egyéb szervezet	560	529	482
Összesen	54 176	54 711	55 415

7.1. ábra A regisztrált társas vállalkozások megoszlása nemzetgazdasági ágak szerint, 2013. december 31.

7.2. tábla A regisztrált társas vállalkozások száma létszám-kategória szerint, december 31.

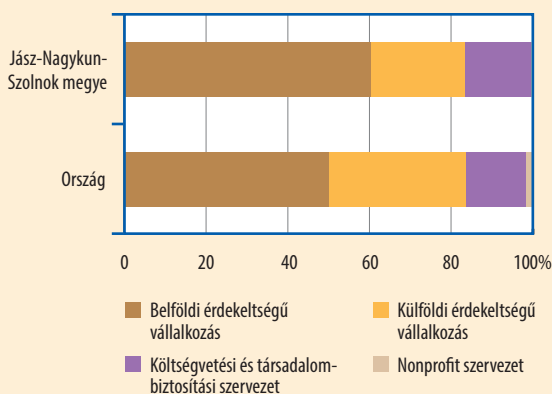
Létszám-kategória, fő	2011	2012	2013
0– 9	10 465	10 539	10 442
10– 49	794	776	738
50–249	145	144	144
250–	23	27	28
Összesen	11 427	11 486	11 352

7. Ezer lakosra jutó regisztrált vállalkozás, 2013. december 31.

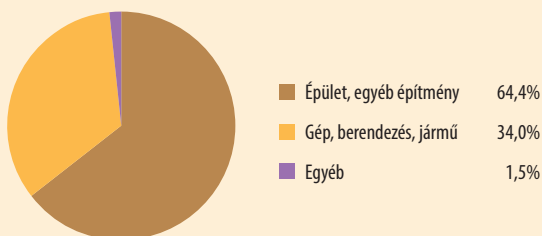
7.3. tábla A beruházások* teljesítményértéke és volumenindexe a kiemelt nemzetgazdasági ágakban, 2012

Nemzetgazdasági ág	Milliárd forint	Előző év = 100,0
Mezőgazdaság	13,1	116,5
Ipar	52,3	96,5
Kereskedelem	13,6	124,2
Szállítás és raktározás	57,3	476,4
Információ és kommunikáció	1,7	120,4
Ingatlanügyletek	1,4	69,6
Adminisztratív szolgáltatás	1,2	118,2
Közigazgatás	14,2	93,6

7.2. ábra A beruházások megoszlása* gazdálkodási forma szerint, 2012

7.3. ábra A beruházások megoszlása* anyagi-műszaki összetétel szerint, 2012

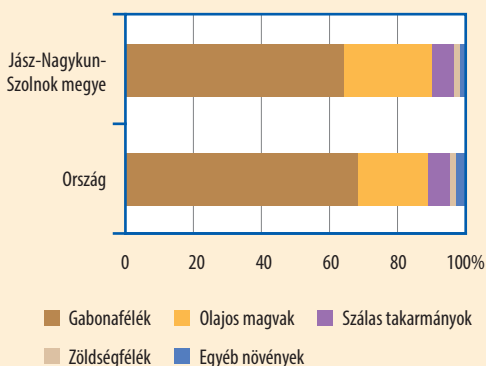

* A beruházás helye szerint.

8.1. tábla A földterület művelési ágak szerint, május 31.

Művelési ág	2000	2013	
	hektár	2000=100,0	
Szántó	365 199	330 118	90,4
Konyhakert	4 352	2 321	53,3
Gyümölcsös	1 494	1 607	107,6
Szőlő	1 464	1 320	90,2
Gyep	52 420	45 157	86,1
Mezőgazdasági terület	424 929	380 523	89,5
Erdő	30 995	32 585	105,1
Nádas	1 171	1 995	170,4
Halastó	1 629	2 095	128,6
Termőterület	458 724	417 198	90,9
Művelés alól kivett terület	139 657	172 572	123,6
Összesen	598 381	589 770	98,6

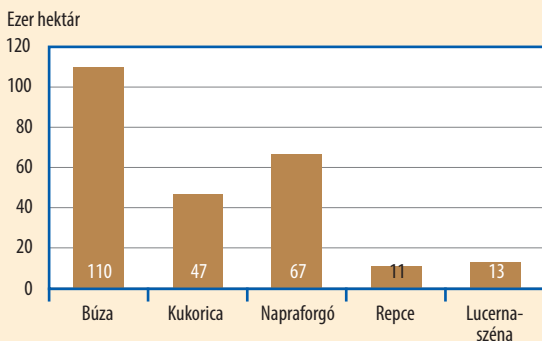
8.1. ábra A főbb szántóföldi növénycsoportok aránya a vetésterületből, 2013. május 31.

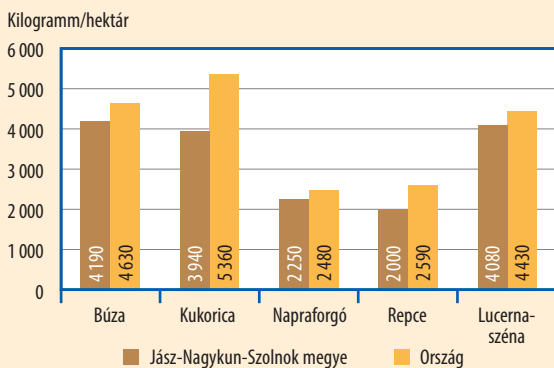
8. A mezőgazdaság aránya a bruttó hozzáadott értékből, 2012

(%)

8.2. ábra A főbb szántóföldi növények betakarított területe, 2013

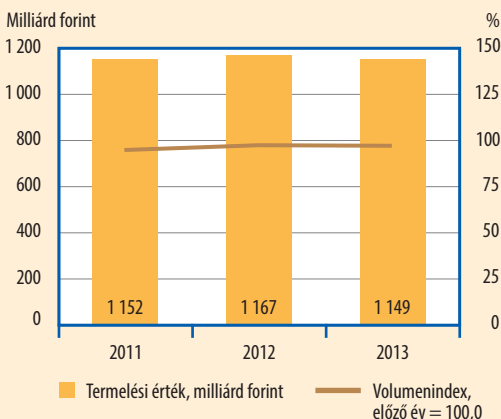
8.3. ábra A főbb szántóföldi növények termésátlaga, 2013

8.2. tábla Az állattenyésztés főbb mutatói, 2013. december 1.

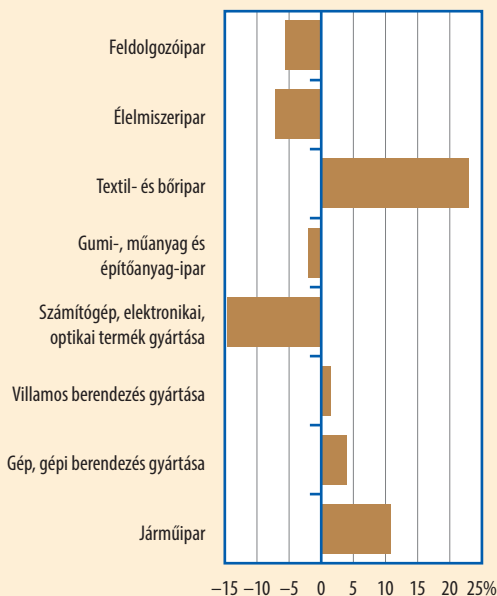
Megnevezés	Szarvasmarha	Sertés	Juh	Tyúk
Főbb gazdasági haszonállatfajok állománya				
Jász-Nagykun-Szolnok megye, ezer egyed	56	219	100	801
Az országos százalékában	7,3	7,5	8,1	2,8
Száz hektár mezőgazdasági területre jutó egyed				
Jász-Nagykun-Szolnok megye	15	58	26	210
Ország	14	55	23	536

9.1. ábra Az ipari termelés értéke és volumenindexe*

* A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások telephely szerinti adatai alapján.

9.2. ábra A főbb feldolgozóipari ágazatok termelési volumenének változása az előző évhez képest, 2013*

* A 49 főnél többet foglalkoztató vállalkozások székhely szerinti adatai alapján.

9. Egy főre jutó ipari termelés értéke, 2013*

(ezer forint)

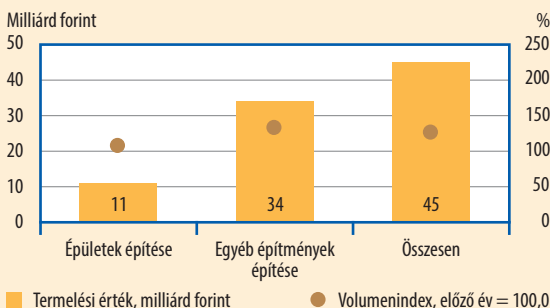
* A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások telephely szerinti adatai alapján.

9.1. tábla A feldolgozóipar főbb ágazatainak jellemzői, 2013*

Ágazat	Termelés	Alkalmazás- ban állók	Export részaránya az összes értékesítésből
	megoszlása		(%)
Feldolgozóipar	100,0	100,0	85,0
Ebből:			
élelmiszeripar	5,5	6,2	22,2
textil- és bőripar	4,7	12,7	95,1
gumi-, műanyag és építőanyag- ipar	7,2	15,4	31,9
számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása	47,7	14,3	100,0
villamos berendezés gyártása	14,9	23,8	90,4
gép, gépi berendezés gyártása	8,2	9,5	95,0
járműipar	7,0	6,7	86,1

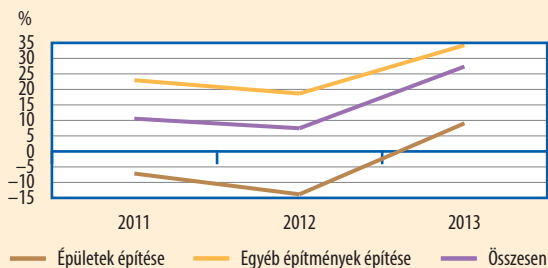
* A 49 főnél többet foglalkoztató vállalkozások székhely szerinti adatai alapján.

9.3. ábra Az építőipari termelés értéke és volumenindexe, 2013*

* A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások székhely szerinti adatai alapján.

9.4. ábra Az építőipari termelés volumenének változása az előző évhez képest*

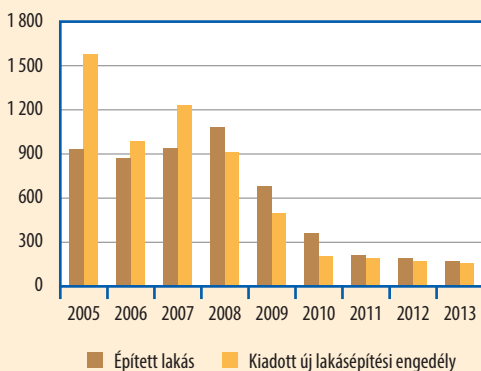

* A 4 főnél többet foglalkoztató vállalkozások székhely szerinti adatai alapján.

10.1. tábla Lakásállomány, laksűrűség, január 1.

Megnevezés	2012	2013	2014
Lakásállomány	172 340	172 378	172 462
Ebből:			
1 szobás	15 732	15 705	15 701
2 szobás	78 654	78 602	78 587
3 szobás	55 353	55 384	55 429
4 és több szobás	22 601	22 687	22 745
Száz lakásra jutó személy	226	226	222

10.1. ábra Az épített lakások és a kiadott építési engedélyek számának alakulása

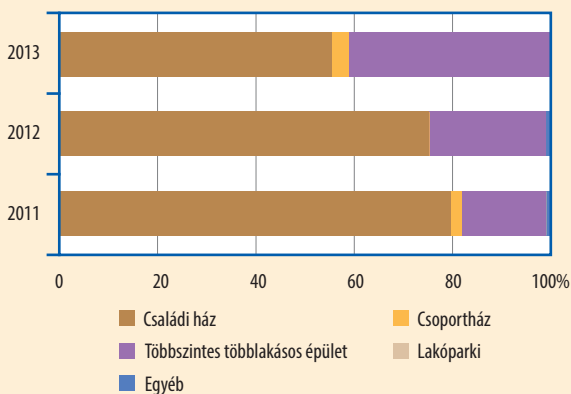
10.2. tábla Az épített és a megszűnt lakások

Megnevezés	2011	2012	2013
Épített lakások száma	211	194	175
Ebből:			
természetes személy által	178	146	105
vállalkozás által	31	43	37
Átlagos alapterület, m ²	106	112	94
Megszűnt lakások száma	230	156	91

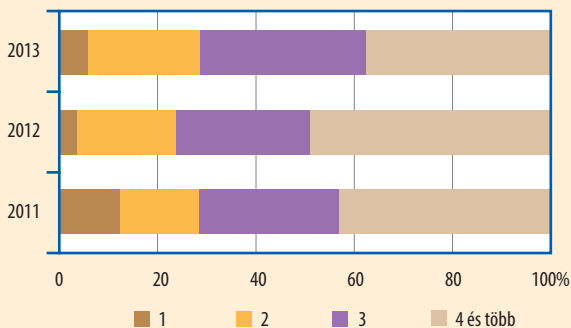
10. Tízezer lakosra jutó épített lakás, 2013

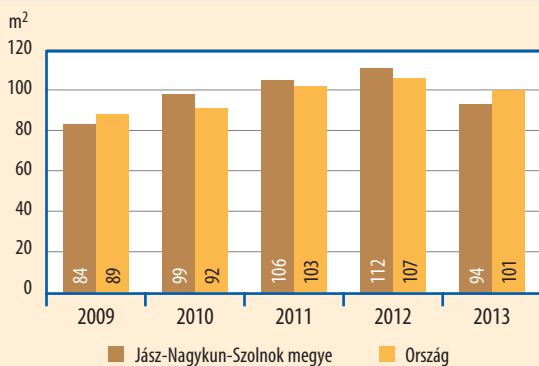
10.2. ábra Az épített lakások megoszlása építési forma szerint

10.3. ábra Az épített lakások megoszlása szobaszám szerint

10.4. ábra Az épített lakások átlagos alapterülete

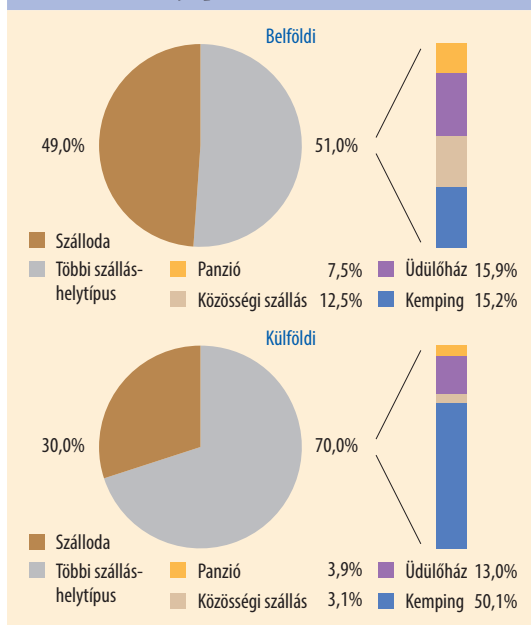

11.1. tábla A szálláshelyek kapacitása és vendégforgalma

Megnevezés	2011	2012	2013
Kereskedelmi szálláshelyek			
Egységek száma ^{a)}	120	118	104
Férőhelyek száma ^{a)}	14 954	12 451	11 788
Vendégek száma	161 498	169 555	162 603
Ebből: külföldi	25 290	25 675	23 837
Vendégéjszakák száma	451 026	496 528	466 428
Ebből: külföldi	113 032	118 710	98 237
Egyéb szálláshelyek			
Vendéglátók száma ^{b)}	757	722	783
Férőhelyek száma ^{b)}	5 585	5 358	5 925
Vendégek száma	20 310	26 517	30 280
Ebből: külföldi	986	1 503	3 725
Vendégéjszakák száma	64 949	82 175	88 872
Ebből: külföldi	4 629	6 577	10 668

^{a)} Július 31-én.^{b)} December 31-én.

11.1. ábra A kereskedelmi szálláshelyek vendégéjszakáinak szálláshelytípusok szerinti összetétele, 2013

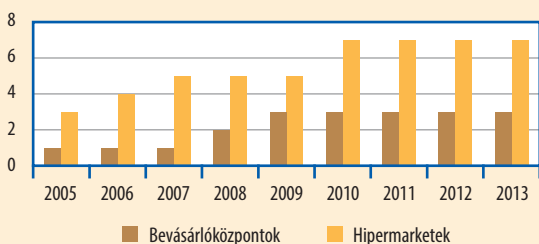
11. A férőhelyek kapacitáskihasználtsága a kereskedelmi szálláshelyeken, 2013 (%)

11.2. tábla A kiskereskedelmi üzletek adatai az év végén

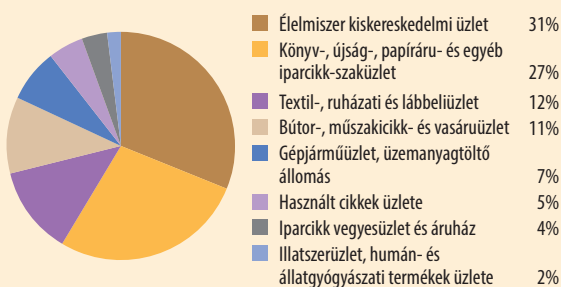
Megnevezés	2011	2012	2013 ^{a)}
Száma összesen	5 517	5 470	5 159
Ebből:			
bevásárlóközpontban működő	81	88	88
hipermarketben működő	95	75	70
Alapterület összesen, ezer m²	693	696	697
Átlagos alapterület, m ²	126	127	135

^{a)} A 2013. július 1-jétől alakult nemzeti dohányboltok adatai nélkül.

11.2. ábra A bevásárlóközpontok és hipermarketek számának alakulása

11.3. ábra A kiskereskedelmi üzletek megoszlása üzlet-típusonként, 2013. december 31.

11.3. tábla Vendéglátóhelyek üzlettypusok szerint

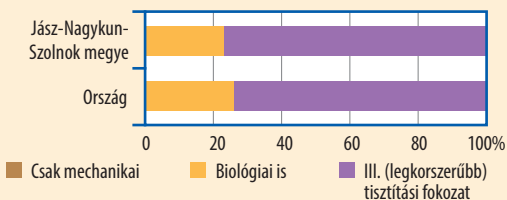
Megnevezés	2011	2012	2013
Étterem, büfé	719	732	704
Cukrászda	118	126	119
Italüzlet és zenés szórakozóhely	945	905	782
Munkahelyi, rendezvényi és köz-étkeztetést végző vendéglátóhely	222	211	207
Összesen	2 004	1 974	1 812

12.1. tábla Környezetvédelmi beruházások és folyó környezetvédelmi ráfordítások*

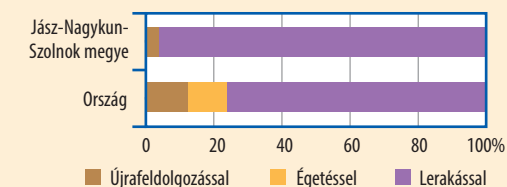
(millió forint)			
Megnevezés	2010	2011	2012
Közvetlen beruházások	760	2 008	1 226
Integrált beruházások	189	44	1 062
Összesen	949	2 052	2 288
Szervezetten belüli, folyó ráfordítások	2 068	2 208	1 914
Külső szolgáltatóknak fizetett díjak	1 243	1 605	1 321

* A 99 főnél többet foglalkoztató gazdálkodó szervezetek esetében, a beruházó székhelye szerint.

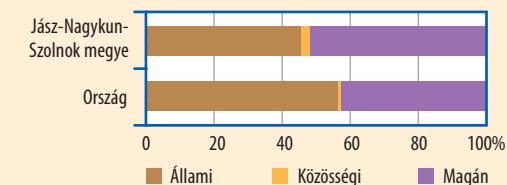
12.1. ábra A tisztított szennyvíz megoszlása tisztítási fokozat szerint, 2012

12.2. ábra A hulladék kezelése, ártalmatlanítása, 2013

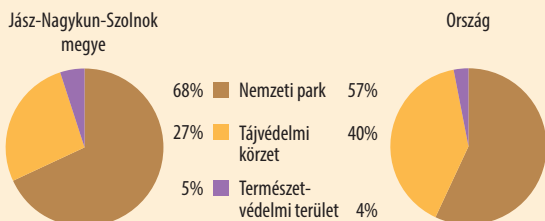

12.3. ábra Az erdőterület megoszlása tulajdoni jelleg szerint, 2013

12. Ezer lakosra jutó személygépkocsi, 2013

12.4. ábra Az országos jelentőségű védett területek összetétele, 2013

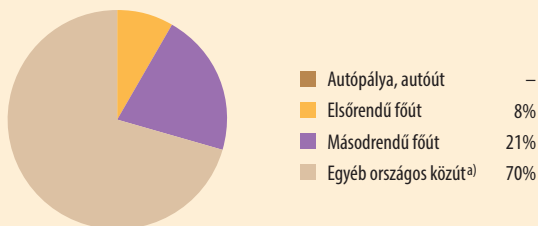
12.2. tábla Információ, kommunikáció

Megnevezés	2011	2012	2013
Postai szolgáltatóhelyek száma	93	93	93
Távbeszélő fővonalak	96 703	96 757	104 344
Ezer lakosra jutó távbeszélő fővonal	248	250	272
Kábeltelevízió hálózatba bekapcsolt lakás	58 173	59 377	61 754
Ezer lakosra jutó kábeltelevízió hálózatba bekapcsolt lakás	149	154	163
Internet-előfizetések száma	66 330	71 338	75 851

12.3. tábla Személygépkocsi-állomány

Megnevezés	2011	2012	2013
Személygépkocsi	94 989	94 767	96 584
Ebből: benzinüzeműek aránya, %	80	78	77
Ezer lakosra jutó személygépkocsi	244	245	252

12.5. ábra Országos közutak megoszlása útjelleg szerint, 2013

a) Összekötő, bekötő-, állomáshoz vezető, autópályára és autóra fel-, illetve levezető út.

Jász-Nagykun-Szolnok megyei portré

Adottságok

Jász-Nagykun-Szolnok megye az Alföld középső részén helyezkedik el, és hét megyével határos. 5582 km²-es területével, 383 ezer fős népességével közepes méretű megyének számít. 78 településéből 22 városi rangú, a népesség több mint héttizede városokban él.

Három nagy tájegységre tagolódik: északnyugati részén a történeti Jászság, délkeleti peremvidékén az egykor önálló igazgatási egységet képező Nagykunság helyezkedik el. A harmadik területi egység – az előbbieknél differenciáltabb településhálózattal rendelkező – Tisza térség.

A **Jászság** hagyományosan nagy önállósággal és jász identitástudattal bíró terület, átlagos vagy annál nagyobb területű, népesebb községekkel és 5 városi rangú településsel. Központja – a megye második legnagyobb városa – Jászberény közigazgatási, kulturális, oktatási és egészségügyi funkciókkal bíró járási székhely, a megye dinamikus ipari-elektronikai bázisa.

A **Nagykunság** sok tekintetben az alföldi mezővárosok jellegét, a tipikus mezővárosi településszerkezetet örökíti tovább. Nagyhatárú, többbezes lakosságú, egymástól távol fekvő települések alkotják, amelyek nagy része városi jogállású. E terület központi településének Karcag tekinthető. Ebbe a térségbe sorolható térszerkezeti, táji, közlekedés-földrajzi adottságai miatt Mezőtúr és Kenderes is.

A **Tisza térsége** (Tisza mente) sajátos településszerkezettel jellemezhető. A települések többsége itt is nagyobb külterülettel rendelkezik, hasonlóan az alföldi mezővárosokhoz, lakosság számuk azonban lényegesen kisebb. Kivételt képez – a megyeszékhely – Szolnok, amely a Tisza-Zagyva találkozásánál fekvő, 73 ezer fős lakosságú város, ahol a megye népességének közel ötöde él. A Tisza és holtágai mentén, a folyó északi és déli szakaszát övezően kis lakosság számú és területű településekkel is találkozhatunk.

A megye **településeinek** átlagos népessége 4,9 ezer fő, ezen belül a városoké 12,9 ezer, a községeké 1,8 ezer fő. A megyei falvak átlagos népessége jóval nagyobb az országban jellemzőnél. A települések átlagos területe 72 km², két és félszerese az országos átlagnak.

A megye felszíne csaknem tökéletes síkság. Jelentős folyói a Tisza és a Hármas-Körös, kis vízhozamú folyói a Zagyva, a Tarna, valamint a Hortobágy-Berettyó. További vízfolyások, mesterségesen kialakított csatornák (Nagykunsági-csatorna), belvízelvezető rendszerek hálózák be a területét. A térség legjelentősebb mesterségesen kialakított állóvize a Tisza-tó, amely a Balaton után a második legnagyobb tavunk. Emellett a megye középső és keleti részén számos kisebb állóvíz is található, amelyek nagy része mesterséges tározó, halastó.

A megye **éghajlata** mérsékelt meleg-száraz. Középső része hazánk legszárazabb vidékei közé tartozik, ahol az éves csapadékmennyiség az 500 mm-t sem éri el. A napsütéses órák száma viszonylag magas.

A **természeti értékek** közül a jó minőségű termőföld, a termálvízvagyon és a folyóvizek, elsősorban a Tisza adta ökoturisztikai lehetőségek emelhetők ki.

A megye **közlekedési hálózata** Szolnok központú. A megyeszékhelyről a közlekedési folyosók – a város megyén belüli aszimmetrikus fekvéséből eredően – legyezőszerűen nyílnak ki, és futnak a megye távolabbi térségeibe. A Tisza és a Zagyva találkozásánál fekvő Szolnok a közúti és vasúti hálózat gyűjtő- és elosztópontja. A Tiszántúlra történő átjutást – illetve a Tisza két partja közötti kapcsolatot – a városban két közúti, egy vasúti és egy gyaloghíd teszi lehetővé. Utóbbi, a 2011-ben átadott Tiszavirág híd napjainkra Szolnok egyik új jelképévé vált.

1. kép A Tiszavirág gyaloghíd Szolnokon

*Forrás: Szolnok MJV
Polgármesteri Hivatal*

Az elmúlt évek szakaszos közúti infrastruktúra-fejlesztéseinek eredményeként – a jelentősebb településeket elkerülő utak kiépülésével – csökkent a környezetterhelés, élhetőbbé váltak a települések, biztonságosabbá vált a közlekedés. Autópálya nem érinti a megyét, ami befolyással van a gazdaság teljesítményére.

A kapcsolatot közúton a fővárossal, illetve a keleti országrésszel a – megyét kelet-nyugat irányban átszelő, igen forgalmas – 4. számú főútvonal biztosítja. Fejlesztése jelenleg is folyik. Elkezdődött az Abonyt Fegyvernekkel összekötő M4-es autópálya megyei szakaszának kivitelezése, új hidak, közúti csomópontok építése. A közúti hálózat ritkább az országos átlagnál, 100 km²-re 24 km országos közút jut.

A megye továbbra is megkerülhetetlen a nemzetközi és nagytérségi vasúti forgalomban, a személyszállításban és a cargo fuvarozásban egyaránt. A térség vasúti gerincvonalát alkotó két nagy forgalmú vonalon (Budapest–Szolnok–Békéscsaba–Lőkösháza és Budapest–Szolnok–Debrecen) folyamatos az infrastruktúra fejlesztése. A vasúthálózat a megyében az átlagosnál sűrűbb.

Társadalom

2014. január 1-jén Jász-Nagykun-Szolnok megye **lakónépessége** 383 ezer fő volt. 2001–2013 között a megyében évi 3–4 ezer élveszületés és évi 5–6 ezer halálozás történt. A születések és a halálozások egyenlegeként így a természetes népességfogyás összesen 25 ezer fővel csökkentette a megye népességét. A belföldi vándorlási különbözet szintén nagymértékű népességvesztést okozott, mivel 21 ezer fővel többen költöztek el a megyéből, mint amennyien odavándoroltak. A népesség számához viszonyítva a születések intenzitása az országoshoz hasonló, a halálozási arányszám azonban az átlagosnál nagyobb, a korösszetétellel összefüggésben.

A megye népsűrűsége 2014. január 1-jén 69 fő/km² volt, alacsonyabb, mint az országos átlag (106 fő/km²).

2001–2013 között módosult a lakosság **korösszetétele**. A legjelentősebb változás a gyermekkorúak (0–14 évesek) és az időskorúak (65 évesek és idősebbek) arányában volt. A gyermekkorúak aránya 18%-ról 15%-ra mérséklődött, ezzel egyidőben az időskorúaké 16%-ról 18%-ra növekedett. Így az öregedési index – vagyis a száz gyermekkorúra jutó időskorúak

száma – a 2001. évi 88-ról 2013-ra 122-re nőtt. A megyében az országos átlagnál kissé magasabb a gyermekkorúak és az időskorúak aránya, ugyanakkor a 15–64 évesek 68%-os hányada alacsonyabb annál.

A megyei népesség **iskolázottsági szintjének** emelkedését mutatja, hogy 2001 és 2011 között jelentősen bővült a közép- és felsőfokú végzettségűek száma. A fejlődés ellenére a megyei iskolázottsági mutatók az országos átlagnál kedvezőtlenebbek. 2011-ben a 18 évesek és idősebbek négytizede legalább középiskolai érettségivel rendelkezett. Ez az országos átlagnál 9 százalékponttal kevesebb. A 25 évesek és idősebbek 13%-a szerzett felsőfokú végzettséget, ami szintén alacsonyabb az országos átlagnál. A közép- és felsőfokú végzettségek tekintetében a nők iskolázottsága meghaladta a férfiakét.

2013-ban a megyében a 15–74 éves népességből 141,2 ezer fő foglalkoztatott, 18 ezer fő pedig munkanélküli volt. Együttesen, mint gazdaságilag aktívak a korcsoport 55%-át adták. A gazdaságilag inaktívak, többnyire nyugdíjasok, járadékosok, tanulók 128,9 ezer fős száma a népesség 45%-át jelentette.

1. tábla A népesség iskolai végzettség és nemek szerint, 2011

Terület	18–X éves			25–X éves		
	legalább érettségivel rendelkező			egyetemi, főiskolai stb. oklevéllel rendelkező		
	férfi	nő	összesen	férfi	nő	összesen
	a megfelelő korúak százalékában					
Jász-Nagykun-Szolnok megye	36,7	43,0	40,0	12,2	14,2	13,3
Ország összesen	45,5	52,1	49,0	18,2	19,7	19,0

A Nemzeti Adó- és Vámhivatal személyi jövedelemadóra vonatkozó adatai szerint Jász-Nagykun-Szolnok megyében 2012-ben az állandó népesség 43, a munkavállalási korú (15–61 éves) lakosság 67%-a volt adófizető. Egy adófizetőre 1,6 millió forint, egy állandó lakosra pedig 0,7 millió forint éves adóalapot képező jövedelem jutott, ami 15, illetve 17%-kal kevesebb, mint az országos átlag.

Gazdaság

A megye gazdasági teljesítményét komplex módon a bruttó hazai termék (GDP) területi adatai jellemzik. 2012-ben, előzetes adatok szerint a megyében az országos GDP 2,5%-át állították elő, ami a térség népességi arányánál alacsonyabb. Egy főre 1,8 millió forint bruttó hazai termék jutott, az országos átlag 64%-a. Jász-Nagykun-Szolnok megye az egy főre jutó GDP alapján a megyék csökkenő rangsorának utolsó harmadában a 15. helyet foglalja el.

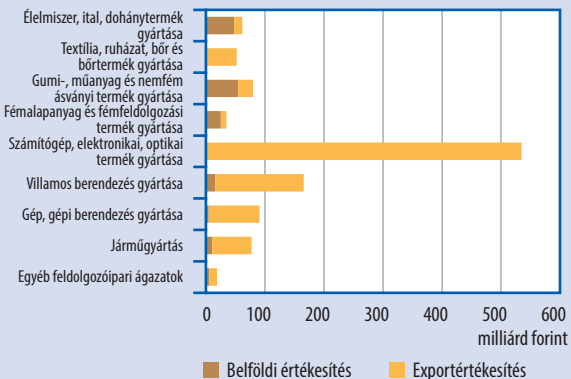
A hozzáadott érték ágazati megoszlásában a mezőgazdaságnak, az iparnak és az építőiparnak az átlagosnál jelentősebb a szerepe, a szolgáltatások súlya kisebb.

Jász-Nagykun-Szolnok megye az ország iparosodottabb megyéi közé tartozik, 2012. évi előzetes adatok szerint a hozzáadott érték 37%-a származott az iparból.

Az **ipar** termelési értéke a legalább négy főt foglalkoztató vállalkozások előzetes adatai alapján, 2013-ban 1150 milliárd forint volt. Az egy lakosra jutó termelési érték 25%-kal meghaladta az országos átlagot. A termelés erősen exportorientált, így a nemzetközi konjunktúrának kitett.

A megye legnagyobb kibocsátású ipari ágazatává – a Jászfényszarura települt Samsung révén – a számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása vált.

1. ábra A megyei székhelyű feldolgozóipar ágazatainak értékesítése irányok szerint, 2013.*

* A 49 fő feletti megyei székhelyű vállalkozások adatai alapján.

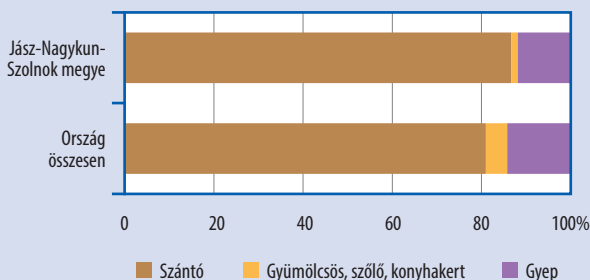
A feldolgozóipar ágazati közül ugyancsak kiemelkedik a komoly hagyományokkal és szakmai kultúrával rendelkező villamos berendezések gyártása, amelynek évtizedek óta megyéhez köthető termékei a jászberényi székhelyű Electrolux Lehel Kft. háztartási és ipari hűtőberendezései, porszívói. A gumi- és műanyagipar termelése ugyancsak itt koncentrálódik, a Jász-Plasztik Kft. révén. A Jászság nagy iparvállalatai egyben a megye kutatás-fejlesztési, innovációs centrumai. Szolnokon és térségében a közúti és vasúti járműgyártás, továbbá a gépgyártás emelhető ki, valamint az ezekhez beszállítóként kötődő bőr- és textilipar.

A korábban jelentős súllyal bíró, jelenleg azonban a termelés mindössze 5%-át adó élelmiszeripar területileg kevésbé koncentrált, a Jászság településein és az alföldi mezővárosokban egyaránt működnek az ágazatba tartozó vállalkozások.

A megye 4 főnél többet foglalkoztató **építőipari** szervezetei 2013-ban 45 milliárd forint termelési értéket hoztak létre, ami az országos termelés 3,5%-a. A 2012. évi előzetes GDP-adatok alapján az ágazat 5,0%-kal járult hozzá a megye teljesítményéhez.

2012-ben a megyei bruttó hozzáadott érték 9,1%-a a **mezőgazdaságból** származott. Ez csaknem kétszerese a gazdasági ág országos súlyának. A mezőgazdasági termelés adottságai megyében kedvezőek, az alföldi sík vidék alapvetően meghatározza e térség terület-felhasználását. A természetes folyókkal és mesterséges csatornákkal szabdalts terület fontos gabonatermő vidéke az országnak. A megye nagy részén kiválóak a talajadottságok, és bár kevesebb a csapadék, adottak a lehetőségek a vízutánpótlásra. Az öntözhető területek aránya a megyék között itt a legmagasabb.

2. ábra A mezőgazdasági földterület művelési ág szerint, 2012. május 31.

2012-ben a megye 416 ezer hektáros termőterületének nyolctizede volt szántó. A szántóterület harmadán búzát, egyötödén napraforgót, tizedén kukoricát termelnek. A sajátos termelési kultúrát igénylő rizstermesztés jelentős bázisa a megye, ugyanis a hazai termés több mint a felét adja. A zöldségfélék területe 6 ezer hektárt, a takarmányellátásához szükséges lucerna pedig 14 ezer hektárt foglalt el.

Az állattartás növelésére irányuló országos törekvések ellenére a megye szarvasmarha- és sertésállománya az ezredforduló óta csökkent. Számottevően bővült a juh- és a pulykaállomány. A főbb haszonállatfajok közül a hazai szarvasmarha-, sertés- és juhállomány 7–8%-át megyei gazdálkodók tartották 2013. december 1-jén.

Kiemelt értékeink

A TISZA ÉS A TISZA-TÓ

A Tisza az ország második legjelentősebb folyója, sokak szerint a legmagyarabb folyó. Természeti szépségét, hangulatát, szeszélyességét az itt élő emberek számtalan dalban, mesében öröktették meg, de nagy költőinket, Petőfi Sándort, Juhász Gyulát is gyönyörű versek írására ihlette.

A folyó az Ukrajnában lévő Máramarosi-havasokban eredő Fekete- és Fehér-Tisza összefolyásából keletkezett. A Fekete-Tiszát tekintik a folyó forrásának és innen mérik a hosszát is. A többszöri folyószabályozások eredményeként a korábban 1419

2. kép A Tisza folyó

Forrás: www.jnszm.hu

km-es Tisza hossza napjainkra 977 km-re csökkent. A kanyargó folyó a Dunáig tartó hosszú útja során öt nemzet területét érinti.

A Tisza a romániai Visó torkolatától 63 km hosszan az ukrán-román határon folyik, Magyarországot Tiszabecsnél éri el, innen 25 km hosszan ukrán-magyar határfolyó. Szatmárcsekétől Lónyáig a Tisza mindkét partja magyar terület, majd 17 km-en újra az ukrán-magyar határon, ezt követően pedig 5 km-en át a szlovák-magyar határon folyik. Szeged alatt hagyja el az országot és lép szerb területre, ahol Slankamennél ömlik a Dunába.

Magyarországi szakasza a leghosszabb, 597 kilométer, amelyet három részre tagolnak: a Felső-Tisza az országhatár és Tokaj, a Közép-Tisza Tokaj és Tiszaug, az Alsó-Tisza megnevezés pedig, a Tiszaug és a déli országhatár közötti szakaszra vonatkozik.

A folyó Jász-Nagykun-Szolnok megye határát Kiskörénél lépi át, és Csongrádnál hagyja el, mintegy 180 km hosszan szelvé át a megyét. Árvízvédelmileg ez a folyó legveszélyeztetettebb szakasza Magyarországon.

Vízgyűjtő területe 157 ezer km². A terület domborzata erősen befolyásolja a vízjárást. A folyó medencéjét északnyugattól délkeletig húzódó karéjban hirtelen emelkedő magas hegységek határolják, ahol nincsenek számottevő természetes tározómedencék. A hegyvidékről hirtelen lezúduló vizek jelentékeny árhullámokat okoznak. Az utóbbi évszázadok drasztikus erdőirtása mind a hegyvidék, mind az Alföld területén fokozta a Tisza eleve szélsőséges vízjárását. A folyó átlagos vízszintingadozása 8–9 méter körül van.

A TISZA SZABÁLYOZÁSÁTÓL A TISZA-TÓIG

A Tisza évszázadokon át alakította környezetét, formálta az alföldi tájat. A síkságra érkező más folyókhoz hasonlóan esés hiányában nem volt határozott lefolyása, széles völgyében alig lehetett mederről beszélni. A lomhán vonuló folyót a legkisebb akadályok – így a más folyók által képzett hordalékkúpok, övzatonnyok – is eltérítették útjából. A folyó századokkal ezelőtti kanyargósságát, medrének állandó vándorlását ez okozta. A sűrűn előforduló árvizekkel és az árvizek után megmaradt mocsarakkal az itt élők megtanultak együtt élni. A lakosság főleg halászattal, legeltetéssel foglalkozott, hiszen az állatokat menekíteni lehetett az árvíz elől, a vetés viszont odaveszett. Az idővel egyre inkább benépesülő Tisza-vidéken sajátos gazdálkodási kultúra alakult

ki, a magasabban fekvő területeken megindult a szántóföldek és szőlőskertek térhódítása. A 19. század első felének rendkívüli áradásai azonban már olyan helyeket is veszélyeztettek, amelyeket korábban nem ért víz, s ahol rendszeres mezőgazdasági termelés, földművelés folyt. A földműveléssel foglalkozó áruteremelő gazdálkodók már nem nélkülözheték az árvízzel szembeni védelmet. Az 1838-as katasztrofális árvizek hatására meghozott „A Duna és egyéb folyók szabályozásáról” szóló törvény alapján kerülhetett sor a Tisza-szabályozásra.

Több sikertelen próbálkozás, kisebb töltésszakaszok építése után, gróf Széchenyi István szervezte meg a Tisza szabályozását. A munkában elvülhetetlen érdemeket szerző Vásárhelyi Pál mérnök mutatta be a szabályozási terveket a Tiszavölgyi Társulat előtt. A tiszai mérnökök felmérésein alapuló tervekben 101 átvágással szándékozták a folyó futását megrövidíteni és esését gyorsítani. A részletek kidolgozásában azonban Vásárhelyit korai halála megakadályozta. A tervezési munkák folytatására a Pó folyó szabályozásával is foglalkozó Pietro Paleocapat kérték fel, aki remek mérnök volt, ugyanakkor folyószabályozási elképzelései több tekintetben különböztek Vásárhelyiétől. A munkálatok végül is a két terv kompromisszuma alapján indultak meg, 1846. augusztus 27-én Tiszadob határában az ünnepélyes első kapavágással, a későbbi Széchenyi gát építésével és a Tiszadob–Tiszaszederkény közti mesterséges meder létesítésével. 1878-ig 111 átvágás készült el a folyón és a Tisza-meder hossza kevesebb mint kétharmadára csökkent.

Az ármentesítések kezdeti időszakát sok gond; természeti csapás, szervezési hiányosság, érdekellentétek jellemezték. 1853-ban és 1855-ben újabb pusztító árvizek vonultak le a Tiszán, melyek az addig megépített gátak egy részét lerombolták. Munka közben, a tapasztalatok birtokában az ármentesítés nehézségei is kiderültek. Bebizonyosodott, hogy az ártér leszűkítése töltésekkel oly mértékben megemeli az árvízszinteket, hogy a védelem nélkül maradt, korábban ármentes magaslatokon csapott ki a víz, veszélybe sodorva addig soha el nem árasztott településeket. 1863-ban aszály sújtotta az Alföldet, az éhező lakosság az ármentesítést okolta nyomorúságáért. Az aszály bebizonyította az öntözési csatornahálózat építésének és az Alföld fásításának szükségességét.

Az 1879-es szegedi árvízkatasztrófa után új irányban indultak el a hazai vízi munkálatok, amelyek az 1884. évi Tiszai törvénnyel vették kezdetüket. Az egységes műszaki tervezést és irányítást Kvassay Jenő dolgozta ki. Elgondolásait három évtized alatt sikerült megvalósítani. Kiszélesítették a szűkre méretezett átvágásokat a

folyó alsó folyásánál, megerősítették és a folyó egész vonalán megmagasították a gátakat. Az 1930-as évekre néhány rövid szakasztól eltekintve kialakult a Tisza jelenlegi hullámtere, árvízi medre.

Az 1930-as évek aszályos időszaka nyomán indult meg az öntözés a Tisza mentén, amelynek kibővítését és egyúttal a hajózás lehetőségeinek megteremtését az 1937. évi XX. törvénnyel kívánták elérni. Az 1940-es években kezdődött el a rendszeres öntözés. Kiskörénél elsősorban az öntözés céljából építették meg a vízlépcsőt, azonban ma már leginkább idegenforgalmi jelentősége és ökológiai fontossága emelhető ki.

A huszadik század utolsó évei addig nem látott árvizeket hoztak a Tisza mente településeire, száz milliárd forintot meghaladó kárt okozva. 1998–2001 között négy veszélyes árvíz vonult le a Tiszán, 2000. február–március hónapjaiban pedig a teljes élővilágot, és a belőle élő embereket próbára tevő súlyos cianid-szennyezés érte a folyót. E természeti katasztrófák ismét ráirányították a figyelmet a Tisza szabályozásának fontosságára. A 2003-ban elfogadott Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése (VTT) komplex módon foglalkozik a Tisza folyóval és annak környezetével. Az árvízi biztonság megteremtése mellett a vizek hiánya ellen is megoldásokat keres, miközben figyelembe vesz más érdekeket, így a természet-, a környezetvédelem, a turizmus, a mezőgazdaság elvárásait egyaránt.

A TISZA-TÓ

A Tisza-tó (korábban Kiskörei-víztározó) a hetvenes évek második felében a Tisza folyásába történt mesterséges beavatkozás eredményeként alakult ki. A Kiskörei Vízlépcső megépítésével és a folyó felduzzasztásával létrejött – számtalan szigettel, holtággal, öböllel tarkított, változó vízmélységű – tó eleinte elsősorban vízgazdálkodási célokat szolgált. A négy megye (Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdú-Bihar, Heves és Jász-Nagykun-Szolnok) határán elhelyezkedő 127 km² kiterjedésű vízfelület az ország második legnagyobb tava, amely turisztikai és természetvédelmi szempontból is kiemelkedő jelentőségűvé vált.

A nyolcvanas évek közepétől egyre inkább felértékelődött a különleges ökológiával rendelkező tó, és 1993-ban a kormány határozatot hozott a fejlesztés javasolt fő irányairól. Ebben a természetvédelem, az üdülés és az idegenforgalom kapott prioritást. A 35/1998. (III.20.) OGY határozat a Tisza-tó térségét kiemelt üdülőkörzetként nevesíti.

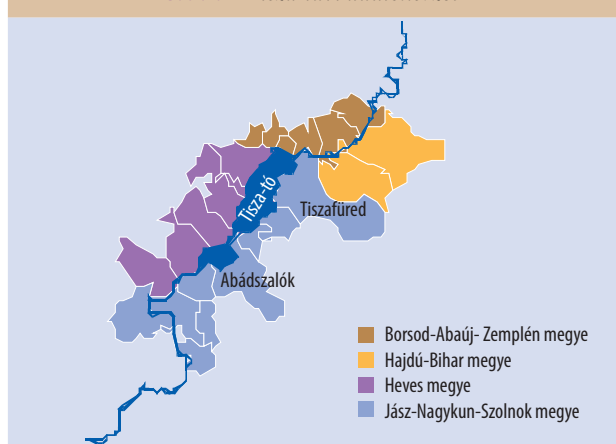
A kiemelt üdülőkörzet gyakorlatilag a tározót és a partján fekvő településeket foglalja magába. 23 település tartozik ebbe a körbe, de a tó turisztikai, gazdasági hatása ennél jóval kiterjedtebb.

A Tisza-tó térségének idegenforgalmi vonzerejét a folyó, a tározó és a hozzá kapcsolódó területek természeti szépsége, változatos élővilága jelenti. A tó eltér a tavak megszokott világától, hiszen nem tipikus állóvíz, keresztül folyik rajta a Tisza. Felszínét burjánzó ártéri erdők, sárgán aranyló homokpadok, holtágak, szigetek, gazdag flóra és fauna teszik változatosabbá. A tó tagoltságának, változatos élettéréinek köszönhetően egyszerre, egymást nem zavarva férnek meg itt a mozgalmas vízi élet kedvelői, a fürdőzők, nyaralók, természetjárók és a horgászok.

A csendes, nyugalmat árasztó természeti környezet, a tiszta, selymes vizű tó, a bőséges halállomány elsőként a horgászturizmus elterjedését eredményezte, amelyet a kilencvenes évek elejétől a tudatos és tervszerű idegenforgalmi fejlesztés váltott fel. Napjainkra az idegenforgalmi kínálat kiszélesedett, és leginkább az ökoturizmus, a vízparti üdülés, a falusi, a termál- és gyógyturizmus, a lovas-, horgász-, illetve vadászturizmus, a kerékpáros, valamint a kulturális turizmus hódít teret.

A Tisza-tó körbe kerékpározható közel 120 kilométer hosszú aszfaltburkolatú kerékpárúton. A tározót két-három méter magas gát veszi körül, amely egyfajta természetes kilátó a kerékpárosok számára. Rá lehet látni a tóra, a szigetekre, az ártéri erdőkre. Itt vezet végig az EuroVelo 11 nemzetközi kerékpárút, amely Norvégiától Görögorszáig szeli át Európát.

3. ábra A Tisza-tavi üdülőkörzet

A tó északi része csaknem teljes egészében természetvédelmi terület. A Poroszlói-medence, valamint a Tisza-tavi Madárrezervátum a Hortobágyi Nemzeti Park részét képezi. A sekély vízborítású, mocsarasodásnak indult terület Közép-Európa legnagyobb madárvonulási centruma. Az ornitológusok és a természetet kedvelők számára is igazi kincseket rejt ez a terület, ahol szervezett csónaktúrák keretében, a madárélőhelyek szigorú védelme mellett több mint 200 madárfajt figyeltek már meg. Különös érték az itt fészkelő madarak szelídsége, a vonuláskor itt időző madarak tömegei és az azok között előforduló ritkaságok, mint a jégmadár, bakcsó, üstökösgém, kis kócsag, nagy kócsag, fekete gólya, nyári lúd, küszvágó csér, fattyúszerkő, vagy a függő cinege. A madárfajok csaknem fele költésre érkeznek a területre, 81 faj vonul át, s 20 körüli faj telel itt.

3. kép Bakcsó a Tisza-tavon

Forrás: <http://www.kotivizig.hu>

Poroszlón található a Tisza-tavi Ökocentrum, amely egyedülálló bemutató-, oktató- és rendezvényközpont. A négyszintes, 2600 m²-es látogatóközpont fő attrakciója az épület pincészetjén kialakított édesvízi akvárium, amelynek falai között olyan élményben lehet részünk, mintha a tó mélyén sétálnánk. Az akváriumrendszer mini ökoszisztémát rejt: 40 féle hazai hal mellett kételtűeket és hullófajokat is bemutat. Az Európában legnagyobb édesvízi akvárium különlegessége az alagút, ahol torzításmentesen élvezhetjük a 1,5–2 méteres vizákat, az ősi halóriásokat.

Ugyancsak Poroszlón csodálhatjuk meg a – víz fölött 1500 méter hosszan kiépített – Tisza-tavi vízi sétányt és tanösvényt, amely a természet megismerését, az ökoturizmust szolgálja. Hasonló célból alakították ki a Tiszavirág ártéri sétautat is a Tisza-tó egyik szárazulatán. A belső tóhoz vezető gyönyörű erdei környezet igazi különlegesség a természetkedvelők számára.

4. kép Poroszló: Ökocentrum

Forrás: KSH Debreceni főosztály

A **tiszavirág** nevével ellentétben nem növény, hanem állat. Régebben Európa szerte elterjedtebb volt a folyókban. Ma már csak a Tiszában és annak mellékfolyóin található meg nagyobb tömegben a kérészek legnagyobbika, a *Polingenia longicauda*. E miatt a Tisza folyó jelképévé is vált e különleges rovar. Az érzékenysége és szűk tűrőképessége miatt pedig (mivel a lárvák csak rendkívül tiszta és oxigéndús vízben képesek fejlődni) a tiszta víz szimbólumaiként is szokás emlegetni a tiszavirágokat. Számos kérészfaj található a tiszavirág mellett a folyóinkban, de ekkora méretű nincs sehol máshol. A faroksörtéivel együtt a kifejlett imágók 10–12 cm hosszúak. Hogy mikor lesz e természeti jelenség, azt nem lehet pontosan tudni, hiszen számos időjárási és vízállási körülmény

5. kép Tiszavirágzás

Forrás: <http://www.kotivizig.hu>

befolyásolja a kérészek nászát. Amikor optimálisnak találják a hím egyedek a körülményeket, nagy tömegben és elsőként jönnek fel a 3 évnyi növekedés és készülődés után a mederfenékből, hogy a természet törvényének eleget téve a fajfenntartáshoz párt keresenek. Az elsőként a felszínre jövők a halak és madarak prédáivá válnak, mintegy feláldozva magukat, hogy a később érkező nőtények már jóllakott madarakkal és halakkal találkozzanak. Első dolgukként az ide-oda csapongva repülő – még nem nászruhás hímek – part menti fákra, csónakokra kapaszkodva pár perc alatt nászruhás hímekké vedlenek, mely ruhaváltás az egyik leglátványosabb fotó téma. Ekkor a bélcsatornáikat is levegővel pumpálják teli, hogy könnyedén repülhessenek. Azért „kérészéletűek”, mert nem táplálkoznak, hiszen a kifejlett rovaroknak elcsökevényesedik a szájszervük. Nincs is rá szükségük, a násztánc célja ugyanis csak a fajfenntartás. Eljárják a násztáncukat és hullámsírba hullanak.

A **Sarudi-medence** változatos vízmélységű, holtágakkal, csatornákkal és szigetekkel tarkított, gazdag vízi növényzettel, madár- és állatvilággal rendelkező terület. A vadregényes táj a folyószabályozás előtti állapotot idézi. E medencében engedélyezett a kisméretű vízi-sporteszközök használata, így – a pihenésen túl – legfőképpen csónakázás, természetfigyelésre irányuló turizmus, horgászat, vadászat céljára alkalmas.

Az alsó szakasz, az **Abádszalóki-öböl** a tó legnagyobb átlagos vízmélységű, kb. 14 km² kiterjedésű nyílt vízterülete. Ez a vízfelület – amely Abádszalók és Kisköre között található – igen alkalmas a különböző vízi sportok művelésére (motoros vízi sporteszközök számára engedélyezett vízfelület, nyílt és zárt jetski pálya). Szabadvízi strandjai, kempingjei kiváló lehetőséget biztosítanak fürdőzésre, üdülésre, pihenésre.

A Tisza-tó „fővárosa”, legnagyobb települése Tiszafüred. A város és környéke a csendes természeti környezetre vágyó vendégek kedvelt helye. Lehetőség van lovaglásra, lovas túrákon és a Tisza mentén kerékpáros túrákra is. A Tisza-tó mellett termálstrandja is idegenforgalmi vonzerőt jelent. Területén található úszómedence, strandmedence és fedett termálmedence, melynek 39°C-os alkáli-hidrogénkarbonátos vize kiválóan alkalmas regenerálódásra, különböző mozgásszervi és reumás betegségek kezelésére. A városba érkező vendégek szállásáról szállodák, családi panziók, színvonalas kempingek és magánzállásadók gondoskodnak. A népművészet iránt érdeklődők megismerkedhetnek a nagy hagyományokkal rendelkező füredi fazekassággal, meglephetik a Kiss Pál Múzeumot és a Nyúzó Gáspár Fazekas Tájházat.

A Tisza-tó környékének idegenforgalma túlnyomórészt a nyári idényre korlátozódik. A szezonhosszabbítás lehetőségét a termálvízre alapozott idegenforgalom jelentheti.

A Tisza-tavi kiemelt üdülőkörzet településein 2012 júliusában közel 9 ezer kereskedelmi szállásférőhelyet regisztráltak, valamivel több mint felét Jász-Nagykun-Szolnok megyében. A férőhelyek 80%-a kemping, 12%-a szálloda, a többi egyéb szállástípusba tartozik.

2013-ben 48 ezer vendég kereste fel a Tisza-tó környéki települések kereskedelmi szálláshelyeit. A vendégek 9%-a volt külföldi, akik a belföldieknél általában hosszabb időt, 4,2 éjszakát töltek a tó mellett. A legnagyobb kereskedelmi szállásférőhely kapacitással Tiszafüred rendelkezik a tó körül, és itt fordul meg a legtöbb külföldi vendég.

A Jász-Nagykun-Szolnok megyei kereskedelmi szállásférőhelyek több mint harmada az üdülőkörzet településein található, a nyári időszakra korlátozódó szezon következtében azonban a vendégforgalom mindössze 17–19%-a realizálódik itt.

2. tábla Kereskedelmi szálláshelyek a Tisza-tó kiemelt üdülőkörzetben, 2013

Terület	Szállás-hely ^{a)}	Férő-hely ^{a)}	Vendég	Vendég-éjszaka	Ebből: külföldiek által eltöltött	Átlagos tartózkodási idő
Üdülőkörzet összesen	47	8 880	47 560	119 930	18 133	2,5
Ebből: Jász-Nagykun-Szolnok megye	30	4 501	28 744	71 521	13 055	2,5

^{a)} 2012. évi adat.

Az idegenforgalomban jelentős szerepet játszanak a Tisza-tó partján az egyéb szálláshelyek (korábban magánszálláshelyek) is. Az egyéb szálláshelyeket igénybevevő vendégek körében a megye legnépszerűbb települése Abádszalók, ahol 6900 látogató 19 ezer éjszakát töltött el 2012-ben. A város egyéb szálláshelyeit leginkább a belföldi turisták kedvelik.

Források:

www.jnszm.hu

www.kotivizig.hu

www.tiszafured.hu

www.tiszaipihenes.hu

www.tiszataviokocentrum.hu

www.zoldhatosag.hu

© Központi Statisztikai Hivatal, 2014
ISSN 2064-8537

Felelős kiadó:
Dr. Vukovich Gabriella elnök

Készült a Tájékoztatási főosztályon,
a Debreceni főosztály közreműködésével

Főosztályvezetők:
Freid Mónika, Malakucziné Póka Mária

Felelős szerkesztő:
Novák Géza

Szerzők:
Kólyáné Sziráki Ágnes, Végh Lajosné

Technikai előkészítés:
Némethné Csehi Tünde

Kiadványterv:
Gyulai Katalin

Kézirat lezárva: 2014. szeptember

Internet: <http://www.ksh.hu>

Borítóterv: Lounge Kft.

Nyomdai kivitelezés: Xerox Magyarország Kft. – 2014.087